

ԲԱԳՈՒՒ ՀԱՅ. ՄԱՐԿԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԻԹԻՒՆԸ 1902 Թ.

Քանի զարգանում է կեանքը, այնքան աւելանում են մարդկային պահանջները: Բայց հեշտ չէ այդ պահանջներին բաւարարութիւն տալը: Գոյութեան կռիւը, չըջապատող տընտեսական-սոցիալական պայմանները իրանց ուժգին հարուածներով դառնացնում են շատերի կեանքը, դժուարացնում են շատերի առօրեայ ապրուստը-գոյութիւնը, ուստի և առաջ է դալիս բարեգործութեան կարեորութիւնը իբրև մի պալիատիւ միջոց: Եւ այդ միջոցը շատ մեծ դեր ունի կատարելու այն քաղաքներում, այն կենտրոններում, որտեղ եռում է տնտեսական կեանքը, որտեղ սուր հակադրութիւնները՝ ծայրայեղ հարստութիւնն ու չքաւորութիւնը կանգնած են իրար դէմ և օրեցօր աւելի ու աւելի սուր կերպարանք են ընդունում:

Ահա մի այդպիսի կենտրոն է ներկայացնում և նաւթի աշխարհը—Բագուն իր բազմաթիւ նաւթհորերով, գործարաններով ու բազմամարդ ազգաբնակչութեամբ: Հասկանալի է ուրեմն, թէ գործունէութեան սրբան լայն ասպարէզ է բացուած «մարդասիրական ընկերութեան» առաջ: Իսկ ի՞նչ է արել նա այդ ասպարիզում: Տեսնենք *):

Ընկերութեան գործունէութիւնը կենտրոնացած է եղել գլխաւորապէս երեք հիմնարկութիւնների՝ ճաշարանի, աշխատանքի տան և գրադարան—ընթերցարանի շուրջը: Բացի դրանից նա բաժանել է և մշտական ու միանուագ նպաստներ:

Մշտական նպաստների համար դիմում արուած է ընդա-

*) Տեղեկութիւնները քաղում ենք նորերս լոյս տեսած «1902 թ. տեղեկագրից»:

մենը 1202 անգամ, որոնցից 1198-ին բաւարարութիւն է տրուած, բաժանելով 6091 ր. 63 կոպ.:

Միանուագ նպաստ տրուած է.

Սնունդի համար . . .	147 անգամ.	889 ր. 82 կոպ.
Ճանապարհածախսի .	257 »	1651 » 99 »
Բժշկութեան	65 »	243 » 20 »
Թաղման	39 «	249 » 45 »
Բնակարանի	24 »	121 » 10 »
Հագուստեղէնի . . .	22 »	154 » 80 »
Օժիտի	10 »	176 » — »
Գործիքների	14 »	139 » — »

Ընդամենը 578 անգամ 4,534 ր. 16 կոպ.

Այդպէս ուրեմն մշտական և միանուագ նպաստների համար ամբողջ տարեշրջանի ընթացքում ծախսուած է ընդամենը 6091 ր. 63 կ. + 4534 ր. 16 կ. = 10,625 ր. 79 կոպ. . .

Ճաշարանը մատակարարել է 51,341 ճաշ, որ ընկերութեան վրայ նստել է 5,213 ր. 14 կոպ., այսինքն միջին թւով իւրաքանչիւր ճաշը 8,92 կոպ., որ գոյացել է հետևեալ ձևով.

Հաց	3,41 կոպ.
Միս	1,52 »
Կերակրի մթերք . . .	1,90 »
Ռոճիկ և տան վարձ . .	2,09 »

8,92 կոպ.

Աշխատանքի տունը զբաղմունք է տուել 144 կանանց, 145 տղամարդկանց և 525 երեխաների—ուրեմն ընդամենը 814 հոգու: Կանայք աշխատել են գլխաւորապէս կարի և ձկնորսական ցանցեր պատրաստելու բաժանմունքում, տղամարդիկ՝ խծուծ (պակլիա) մաքրելու և կաղամարարական բաժանմունքում, իսկ երեխաները գրեթէ բոլոր բաժանմունքներում բացի խծուծի բաժանմունքից: Աշխատողների ընդհանուր թիւը եղել է օրական միջին թւով 46 հոգի, որոնց օրավարձը տատանուել է 4,39 կոպ. մինչև 29,03 կոպ. կամ ուրիշ խօսքով ասած՝ իւրաքանչիւր աշխատող ստացել է միջին թւով 16,71 կոպ. և ձրի ճաշ ու առաւօտները թէյ-հաց, որ ընկերութեան վրայ նստել է օրական 11 կոպ. . . Ուրեմն իւրաքանչիւր աշխատաւոր ստացել է ընդամենը 16,71 կոպ. + 11 կ. = 27,71 կոպ. օրավարձ: Աշխատանքի օրը տևել է ամառը—8 ժամ, իսկ ձմեռը—6 ժամ:

Աշխատանքի տան վրայ ընկերութիւնը ծախսել է 10,573 ր. 18 կոպ.:

Ընկերութեան պահպանած հիմնարկութիւնների շարքում

ամենանշանաւորը կարող է համարուել գրադարան-ընթերցարանը թէ իր կազմով և թէ կատարած գերով:

Դրադարանն ունեցել է (առ 1 յունուարի 1903 թ.) ընդամենը 9,155 անունով գիրք՝ 14,354 հատոր—13,689 բ. 67 կ. արժողութեամբ: Դրանց թւում եղել են.

Ռուսերէն գրքեր. . .	7,735	հատոր	12,757	բ.	21	կ.	արժողութ.
Հայերէն . . .	2,589	»	2,982	»	10	»	»
Օտար լեզուներով . .	53	»	133	»	04	»	»
Ռուս. ամսագիր. . .	3,421	»	5,689	»	20	»	»
Հայեր. ամսագ. . .	411	»	1,916	»	62	»	»
Օտար լեզուներով . .	145	»	211	»	50	»	»

Ամբողջ 1902 թ. ընթացքում գրադարանը ձեռք է բերել ընդամենը 399 գիրք և ամսագիր՝ 1,152 բ. 59 կոպ. արժողութեամբ: Այդտեղ էլ ամենամեծ տեղը բռնել են ռուսերէն գրքերը և ապա հայերէն ու օտար լեզուներով:

Գրադարանի բաժանորդների թիւը եղել է 878, որոնցից 655 տղամարդ և 223 կին, իսկ ըստ ազգութեան՝ ռուս—337, հայ—337, հրէայ—110, գերմանացի—46, թուրք—15, լեհացի—14, վրացի—12, չեխ—3, ֆրանսիացի—2, օս—1 և սերբ—1: Պարագմունքի տեսակէտից բաժանորդների ամենամեծ տոկոսը կազմել են մասնաւոր ծառայութեան մէջ զտնուող անձինք, ապա ուսանողները, արհեստաւորները, ուսուցիչները և այլն:

Ամենից շատ վերցրել են գեղարուեստական գրականութեան վերաբերեալ գրքեր (81⁰/₀), ապա լուրջ և գիտական բովանդակութեամբ գրքեր (10⁰/₀) և պարբերական հրատարակութիւններ (9⁰/₀): Ամենից քիչ կարդացուել են աստուածաբանական գրքեր, իսկ ամենից շատ՝ վէպեր և մանր պատմութեան: Հայ հեղինակներից ամենից շատ կարդացուել են՝ Բաքի, Պրոշեան, Ծերինց, Աբովեան, Շիրվանզադէ, Լէօ և այլն:

Ընթերցարանում ստացուել են ընդամենը 67 պարբերական հրատարակութիւններ, այն է՝ ռուսերէն—44, հայերէն—16 և օտար լեզուներով—7: Յաճախողների թիւը եղել է 32,686, որոնց չարքում ամենագլխաւոր տեղը բռնել են հայերը, ապա ռուսները, հրէաները, վրացիները, գերմանացիները, յոյները, թուրքերը և այլն:

Գրադարան-ընթերցարանի պահպանութեան համար ընկերութիւնը ծախսել է 3033 բ. 29 կոպ.:

Ամիսփոխով բոլորը, ստանում ենք հետեւեալ պատկերը. ընկերութիւնը ծախսել է՝

Նպաստների համար . . .	10,625	բ.	79	կոպ.
Աշխատանքի տան » . . .	10,573	բ.	18	»

Ճաշարանի համար . . . 5,213 ր. 14 կ.

Գրադարան-ընթերցարանի » 3,033 » 29 »

Ընդամենը 29,445 ր. 20 կոպ.

Ընդհանրապէս նա մուտք է ունեցել (անդամավճարներ, դրամագլխի տոկոս, նուէրներ, պահեստի դրամագլխից և այլն) 110,644 ր. 78 կոպ., իսկ ծախս՝ 110,253 ր. 32 կոպ., ուրեմն մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1903 թ.—391 ր. 46 կոպ.:

Իսկապէս պատկառելի գործունէութիւն է դա առանձին վերցրած. քայց եթէ համեմատական չափ դնենք, այսինքն եթէ բարեգործութեան այդ քանակը համեմատենք տեղական պայմանների ու պահանջի հետ, այն ժամանակ կը տեսնենք, որ դա միայն մի կաթիլ է կարիքի ընդարձակ ովկիանոսում, մի ողորմելի փշրանք է հարստութեան ճոխ սեղանից ընկած:

Ե.